

Herner-Kovács Eszter

Előrehozott parlamenti választások Szerbiában 2014-ben

A 2014. március 16-án tartott szerbiai előrehozott választásokat az előrejelzéseknek megfelelően a Szerb Haladó Párt nyerte meg, s miután a 250 parlamenti mandátumból 158-at megszerzett, az eredmény kényelmes parlamenti többséget biztosít a pártnak. A választásnak magyar szempontból fontos hozadéka a Vajdasági Magyar Szövetség kifejezetten eredményesnek mondható szereplése (6 mandátum), valamint a kormánytöbbséghez való csatlakozása. A tanulmány a 2014-es szerbiai parlamenti választás eredményeit elemzi, illetve felvázolja, hogy mi várható a következő kormányzati ciklustól a magyar-szerb kapcsolatok terén.

Választási eredmények

Szerbiában 2014. március 16-án előrehozott parlamenti választásokat tartottak, miután a politikai erőviszonyok jelentősen és igen rövid idő alatt átalakultak a 2012-ben létrejött Szerb Haladó Párt – Szocialista Párt – Szerbiai Egyesült Régiók koalíció megalakulását követően. 2012-ben a választásokon a Szerb Haladó Párt a szavazatok kb. 24%-át szerezte meg, így a kormányalakításhoz a választásokon második helyet ért (és korábbi kormánypárt) Demokrata Párt vagy a harmadik helyet szerzett Szerb Szocialista Párt szövetségére volt szüksége. Hosszas tárgyalásokat követően végül a szocialisták kerültek a királycsináló koalíciós partner szerepébe, cserébe pedig megkapták a miniszterelnöki posztot, amelyet Ivica Dačić szocialista pártelnök töltött be.¹ Rövid időn belül azonban a Szerb Haladó Párt támo-

gatottsága meredeken megugrott, ami nagymértékben köszönhető volt az Aleksandar Vučić haladó párti miniszterelnök-helyettes és védelmi miniszter nevéhez fűződő korrupcióellenes intézkedések sikerességének, valamint annak, hogy a kormány 2014 januárjában megkezdte az uniós csatlakozási tárgyalásokat is. Így a stabil kormánytöbbség megszerzésének reményében a Szerb Haladó Párt hosszú ideje fontolgatta az előrehozott választások kiírását, amelyről végül 2014. január 29-én döntés született, miután Tomislav Nikolić államfő feloszlatta a belgrádi parlamentet.

A választásokra tizenkilenc választási listát regisztráltak (ebből hét kisebbségit), ami azt jelentette, hogy a 250 parlamenti mandátumért 3020 jelölt versengett. A vajdasági magyar pártpalettán jelen lévő hat alakulat közül önálló listát egyedül a Vajdasági Magyar Szövetségnek (VMSZ) sikerült állítania. A VMSZ rekordidő, mindössze két és fél nap alatt összegyűjtötte a listaállításhoz szükséges tízezer támogatói aláírást. A párt választási programja a „Bátran, de felelősséggel” címet viselte,² melynek fókuszában természetesen a magyar kisebbség érdekképviselete állt (a kulturális autonómia továbbépítése, Vajdaság tartomány helyzetének rendezése, a történelmi igazságtétel és a szerb-magyar megbékélési folyamat folytatása), ám egyéb közügyek területén (szociális kérdések, gazdaság- és térségfejlesztés, környezetvédelem, EU-csatlakozás) is megfogalmazott célokat a dokumentum.

Az öt kisebb magyar párt közül egyik sem próbálkozott önálló listaállítással. A Vajdasági Magyar Demokrata Párt – 2012-höz hasonlóan – nem indult a választáson. A Magyar Remény Mozgalom, a Magyar Polgári Szövetség és a Magyar Egység Pártja a Bosnyák Demokrata Közösséggel és a Horvátok Demokratikus Közösségével összefogva a „Nemzeti Közösségek Listáján” indult, a Vajdasági Magyarok Demokratikus Közössége (VMDK) pedig a Boris Tadić vezette Új Demokrata Párttal szövetségben mérettette meg magát.

A Nemzeti Közösségek Listája – amely a Szerbia lakosságát kitevő közel 30%-nyi nemzeti kisebbséget kívánta megszólítani – már 2012-ben is létezett, akkor a magyar pártok közül a Magyar Polgári Szövetség és a VMDK csatlakozott a kisebbségi összefogáshoz (utóbbi idén

¹ Herner-Kovács Eszter: Szerbiai választások 2012 – a szétforgácsolt magyar politika kudarca. *Kisebbségkutatás* 2012/2. 226-240.

² www.vmsz2014.org.rs

már nem vesz részt az összefogásban). A lista 2012-ben egy parlamenti mandátumot tudott megszerezni, amely a Bosnyák Demokrata Közösség vezetője számára biztosította a parlamentbe kerülést. Fontos ugyanakkor megjegyezni, hogy a második mandátum megszerzése csak kevés szavazaton múltott. 2014-ben a Magyar Remény Mozgalom vezetője, László Bálint a lista 3. helyén szerepelt, így optimista elemzők szerint volt némi esély arra, hogy a közös kisebbségi listáról magyar nemzetiségű jelölt is parlamentbe juthasson. A Nemzeti Közösségek Listája 2014-ben azonban a 2012-ben elért eredményét sem tudta megismételni, így egy jelöltjük sem jutott mandátumhoz.

A VMDK az Új Demokrata Párttal, a Vajdasági Szociáldemokrata Ligával és az Együtt Szerbiáért Mozgalommal kötött választási együttműködési megállapodást. A VMDK elnöke, Csonka Áron a 40. helyen szerepelt a listán, ezzel ő töltötte be a „legelőkelőbb” helyet a magyar jelöltek közül. Mivel azonban az Új Demokrata Párt 18 képviselői helyet szerzett meg a választáson, magyar jelölt erről a listáról sem jutott parlamenti mandátumhoz. A legutóbbi választáshoz hasonlóan tehát 2014-ben is csak a VMSZ-nek sikerült a magyar pártok közül a köztársasági parlamentben mandátumhoz jutnia. Az önmagukat a VMSZ ellenében meghatározó kisebb magyar pártok ezzel várhatóan vízválasztóhoz érkeztek.

A VMSZ 1996-1997 óta az egyedüli magyar párt, amely országos szintű választásokon eredményesen tudja magát megmérettetni és parlamenti széket szerezve ellátni a magyarság képviseletét, míg a kisebb magyar pártok gyakorlatilag egy-egy község önkormányzatában tudnak mandátumhoz, esetleg polgármesteri székhez hozzájutni. 2012-ben ugyan a Magyar Remény Mozgalom viszonylag eredményesen szerepelt az önkormányzati választásokon,³ ez pedig minden bizonnyal azt az illúziót kelthette a párt vezetésében, hogy egy közös kisebbségi listán esélyük lehet a 2014-es köztársasági választáson parlamentbe jutni, ám a választás eredménye azt mutatja, hogy ez a stratégia elhibázott volt. A közös kisebbségi lista nem hogy növelni tudta volna támogatottságát 2014-ben, hanem éppen ellenkezőleg: a korábbi egy mandátumot sem

³ A Magyar Remény Mozgalom 2012-es szerepléséről lásd: Herner-Kovács, 2012: Szerbiai választások, i.m.

sikerült megtartaniuk, ezzel szemben a VMSZ a 2012-es 68 000 szavazatról 75 000-re tornázta fel magát 2014-ben. Ezek az eredmények azt mutatják, hogy a VMSZ dominanciája a vajdasági magyar pártok között jelenleg megkérdőjelezhetetlen, ezért az „ellenzéki” magyar erőknél vagy teljesen új stratégiát kell megalkotniuk ahhoz, hogy a jövőben a VMSZ ellenében eredményesen politizáljanak, vagy elfogadják, hogy a vajdasági magyarság meghatározó része a VMSZ-t támogatja és ennek megfelelően nem zárkoznak el a VMSZ-szel való együttműködéstől.

A 2014. március 16-i választás eredménye a papírforma szerint alakult, vagyis a Szerb Haladó Párt elsöprő, 48,34%-os győzelmével végződött. Második helyen a Szerbiai Szocialista Párt végzett 13,51%-kal, a Demokrata Párt 6,04%-ot szerzett, az Új Demokrata Párt pedig 5,71%-ot. A kisebbségi listák közül (amelyekre nem vonatkozik az 5%-os parlamenti küszöb, hanem az ún. természetes küszöböt alkalmazzák esetükben) a Vajdasági Magyar Szövetség végzett a legeredményesebben: 75248 szavazatot, a voksok 2,11%-át szerezte meg. A VMSZ-en kívül még két kisebbségi párt, a Szandzsáki Demokratikus Akciópárt és az albán Demokratikus Cselekvés Pártja szerzett mandátumot (lásd 1. táblázat). A 2014-es választások után a szerbiai parlamenti erőteret jelentősen letisztult, hisz míg 2012-ben tíz pártlista jutott mandátumhoz (amelyek sokszor akár három-négy kisebb párt szövetségéből formálódtak), 2014-ben már csak hét. A parlamentből kieső pártok között van a Vojislav Koštunicához köthető, euroszeptikus Szerbiai Demokrata Párt, a Liberális Demokrata Párt és a Szerbiai Egyesült Régiók is, továbbá a szélsőséges nacionalista Szerb Radikális Párt 2014-ben sem került be a parlamentbe.

1. táblázat. Az új szerb parlament összetétele (2014)

Párt megnevezése	Szerzett mandátum
Szerb Haladó Párt	158 mandátum
Szerbiai Szocialista Párt	44 mandátum
Demokrata Párt	19 mandátum
Új Demokrata Párt	18 mandátum
Vajdasági Magyar Szövetség	6 mandátum
Szandzsáki Demokratikus Akciópárt	3 mandátum
Demokratikus Cselekvés Pártja	2 mandátum

A Vajdasági Magyar Szövetség 2014-es választási eredménye kor-szakos jelentőségű, hiszen az elmúlt húsz évben a vajdasági magyar pártokra leadott szavazatok száma folyamatosan és drasztikusan csökkenő tendenciát mutatott, s mindezidáig úgy tűnt, ez a folyamat nem is állítható meg. A VMSZ mostani eredménye mind a szavazatok számát (2012-ben 68 000 szavazatot kapott), mind a megszerzett mandátumok számát (az eddigi ötről hatra növelte parlamenti helyeinek számát) tekintve egyértelműen sikerként könyvelhető el. Utoljára az 1990-es és 1992-es választáson sikerült magyar pártnak (az akkori Vajdasági Magyarok Demokratikus Közösségének) ennél több mandátumot szerezni, azonban akkor még közel 100 000 fővel nagyobb volt a vajdasági magyarság lélekszáma.⁴

A VMSZ sikerében több dolog játszhat közre. Egyrészt a párt az utóbbi évek folyamán egy nagyon hatékonyan működő, a magyar szavazótábor nagy részét elérni képes aktivista hálózatot épített ki. Az aktivisták már a választási lista regisztrálásához szükséges aláírások összegyűjtésekor egyértelműen sikeresen vizsgáztak, így vélhetően a szavazásra való buzdításkor is hasonló hatékonysággal tudták mobilizálni a szavazókat. Másrészt a VMSZ kampányában a magyar kormány tagjai is aktív szerepet vállaltak, ami minden bizonnyal fontos mobilizáló erőként hatott. A kampány alatt a Fidesz több politikusa (Martonyi János, Répás Zsuzsanna, Fazekas Sándor, Németh Zsolt, stb.) tett hivatalos látogatást a Vajdaságban és vett részt a VMSZ kampányrendezvényein. (A szerbiai és a magyarországi országgyűlési választások között csupán pár hét telt el; a VMSZ és a Fidesz összefonódó kampányáról lásd a magyarországi választásokról szóló tanulmányt: Herner-Kovács – Illyés – Rákóczi: Külhoni szavazatok az országgyűlési választásokon.)

A VMSZ-re leadott szavazatok számának megnövekedésének lehetséges magyarázata lehet a VMSZ sikeres politizálása az elmúlt tíz évben, kiváltképp pedig az elmúlt két év folyamán. A magyar párt részvétele a 2000 utáni szerbiai demokratikus átalakulást kísérő törvényal-

⁴ Lásd: Mirnics Károly: A magyar népesség aránya Vajdaságban-Szerbiában. In: Gábrityné Molnár Irén – Mrinics Zsuzsa (szerk.): Kisebbségi létjelenségek 2003. Szabadka, MTT Könyvtár 7, 333-357. Továbbá: http://popis2011.stat.rs/?page_id=2134&lang=en; letöltve: 2014. június 22.

kotásban, főként a vajdasági autonómiát és a kisebbségi jogokat (többek között a kisebbségek kulturális autonómiáját lehetővé tevő nemzeti tanácsokat) szabályozó törvények előkészítésében rendkívül fontos volt a magyar kisebbség érdekképviselője szempontjából. A VMSZ elmúlt évtizedes tevékenysége elengedhetetlen volt ahhoz, hogy a Kárpát-medencei magyar közösségek közül a vajdasági magyarság juthatott legmesszebbre a nemzeti kisebbségi érdekvégyesítés területén, amelynek a kulturális autonómiát megvalósító Magyar Nemzeti Tanács 2010 óta végzett tevékenysége még nagyobb lendületet adott.⁵

Mindemellett a 2012-2014-es időszak a szerb-magyar történelmi megbékélés folyamatában is áttörést hozott, amelyhez szintén szükség volt a VMSZ országos szinten történő politizálására. 2013-ban kölcsönös bocsánatkérésre került sor magyar és szerb részről a második világháború folyamán egymás ellen elkövetett bűnökért. Áder János magyar és Tomislav Nikolić szerb államfő közösen is leróta kegyeletét Csúrogon mind a magyar, mind a szerb áldozatok újonnan emelt emlékműve előtt.⁶ Emellett a szerb parlament 2013-ban egy olyan nyilatkozatot is elfogadott, amelyben elítélte a vajdasági magyar lakosság ellen 1944-45-ben elkövetett jogsértéseket és erőszakos cselekedeteket.⁷ Hipotézisként fogalmazható meg továbbá, hogy a VMSZ-re leadott szavazatok növekedésének egyik magyarázó tényezője lehet az is, hogy a vajdasági magyarok nagyarányú támogatását élvező Demokrata Párt felbomlott, így vélhetően sok, korábbi demokrata párti magyar személy választotta a VMSZ-t 2014-ben.⁸

⁵ Az MNT tevékenységéről legutóbb 2012-ben készült jelentés: <http://www.mnt.org.rs/1-Aktualis/543-BESZAMOLO-A-MAGYAR-NEMZETI-TANACS-KETEVEVES-TEVEKENYSEGEROL>; letöltve: 2014. június 22.

⁶ A csúrogi emlékhelyek állíttatása fontos szimbolikával bír: a magyar állam a szerb, a szerb állam pedig a magyar áldozatok emlékművét finanszírozta.

⁷ A szerbiai parlament elfogadta a magyarok ellen elkövetett bűntényeket elítélő nyilatkozatot. *Vajdaság Ma*, 2013. június 21. <http://www.vajma.info/cikk/szerbia/18767/A-szerbiai-parlament-elfogadta-a-magyarok-ellen-elkovetett-buntenyeket-elitelo-nyilatkozatot.html>; letöltve: 2014. június 22.

⁸ Ugyanakkor azt is hozzá kell tenni, hogy Vajdaságban a Szerb Haladó Pártra leadott szavazatok száma is emelkedett 2014-ben, így feltételezhetően korábban a Demokrata Pártra szavazó magyarok a VMSZ mellett nagy arányban „szavaztak át” a haladókra is. A 2014-es választási eredmények fényében időszerű lenne egy friss kutatás a vajdasági

Kormányalakítás

A 2014. március 16-i választásokat követően április 27-én alakult meg az új szerb kormány. Ugyan elsőprő győzelme eredményeképp a Szerb Haladó Párt önállóan is képes lett volna kormányt alakítani, azonban a párt vezetése bizonyos megfontolások miatt – pl. az alkotmánymódosításhoz szükséges kétharmados többség biztosításához – két pártnak is felajánlotta az együttműködés lehetőségét, így az előző ciklusban is koalíciós partner Szocialista Párt és a VMSZ is része lett az új kormánynak. Nem mellékes az a megfontolás sem, hogy a szerb kormány előtt álló időszak valószínűleg bővelkedni fog népszerűtlen intézkedésekben (elsősorban gazdasági megszorításokra kell gondolni), így az ezekért vállalandó felelősség „megosztása” is motiválhatta a koalíciókötést.

A VMSZ a 2012-es választások óta ellenzékben politizált. Ugyan a két évvel ezelőtti koalíciós tárgyalásokkor a Szerb Haladó Párt felajánlotta a magyar pártnak a kormányzásban való részvételt, akkor azonban a VMSZ még ragaszkodott korábbi szövetségéhez, a Demokrata Párthoz, amellyel a vajdasági kormányban több ciklus óta közösen voltak jelen. Emellett 2012-ben még nem látszódott biztosan az sem, hogy a Szerb Haladó Párt melletti elköteleződés milyen előnyökkel járna a VMSZ számára. A haladók ugyanis a – nyíltan nacionalista és kisebbségellenes – Szerb Radikális Pártból váltak ki 2008-ban, amikor Tomislav Nikolić jelenlegi haladó párti államfő és a hozzá hű tagok megalapították a Szerb Haladó Pártot. A pártszakadás indoka az volt, hogy a radikálisok elutasították a Szerbia és az Európai Unió között kötendő stabilitási és társulási megállapodást, Nikolić azonban jó érzéssel felismerte, hogy 2008-ra már a Radikális Párt szavazói is az EU-csatlakozástól remélték a megoldást az ország hosszán elhúzódó gazdasági válságára. Így vált az egykori vezető radikális politikus Nikolić-ból az uniós integráció elkötelezett híveként a Szerb Haladó Párt megalapítója. A párt vezető embe-reinek radikális múltja azonban adott némi okot arra 2012-ben, hogy a

magyarok pártpreferenciájáról, mert az utolsó ilyen felmérés 2008-ban készült. Ld. Badis Róbert: *A vajdasági magyarság politikai felmérése*. Identitás Kisebbségkutató Műhely, Zenta. http://www.idkm.org/tanulmanyok/Pol_kozv_kutatas.pdf; letöltve: 2014. június 22.

VMSZ kellő óvatossággal kezelje a Szerb Haladó Párt koalíciós ajánlatát, így végül a magyar párt kitartott korábbi szövetségésénél, a Demokrata Pártnál (akikkel a vajdasági tartományi parlamentben, valamint több vajdasági önkormányzatban együttműködtek és jelenleg is együttműködnek).

2014-re azonban két fronton is változás történt. Egyfelől a Haladó Párt kétéves kormányzása alatt bebizonyosodott, hogy a párt maga mögött hagyta a radikalizmust, és valódi jobbközép erőként, az európai integráció mellett komolyan elköteleződve irányította az országot. A konszolidált kormányzás mellett a magyar kisebbség szempontjából különösen fontosak voltak azok az intézkedések és gesztusok, amelyeket a szerb kormány 2012 és 2014 között a magyar-szerb történelmi megbékélés előmozdításáért tett, és amelyekről a VMSZ sikeres szereplése kapcsán már szó volt.

A másik fontos változás 2012-höz képest az volt, hogy a Demokrata Párt 2014 elején kettészakadt (a korábbi szerb államfő, Boris Tadić kilépett a pártból és létrehozta az Új Demokrata Pártot), így a párt támogatói bázisa is nagyjából két azonos részre darabolódott (tizenkilenc és tizennyolc mandátumot szereztek a választáson). Ennek megfelelően a VMSZ egykori szövetségese jelentősen meggyengült, ami szintén hozzájárult ahhoz, hogy a VMSZ tovább közeledett a Szerb Haladó Párthoz.

A VMSZ vezetői már a választások előtt világossá tették, hogy az új kormánytöbbség része szeretnének lenni valamilyen formában, hiszen ez a leghatékonyabb módja a szerbiai magyar kisebbség érdekérvényesítésének. A választások után a Szerb Haladó Párt elnöke, Aleksandar Vučić fel is ajánlotta az együttműködést a magyar pártnak (és lényegében az összes parlamentbe bejutott pártnak), amelyre a VMSZ nyitott volt. Pásztor István, a VMSZ elnöke még a koalíciós tárgyalások előtt kijelentette, hogy a magyar párt nem ragaszkodik miniszteri tárcákhoz, inkább államtitkári és szakértői pozíciókat szeretnének betölteni. Ezt Pásztor azzal indokolta, hogy kisebbségi, regionális pártként a VMSZ a magyar kisebbséget érintő problémákra kíván fókuszálni, miniszteri posztok betöltésével viszont a politizálás hangsúlya az országos szintre helyeződne át, és valószínűsíthető, hogy ha „tárcavezetői, kormányal-elnöki vagy házelnöki pozíciókat kértek volna a Szerb Haladó Párttól,

akkor a tárgyalások középpontjába nem a megoldandó problémák, hanem a politikai funkciók kerültek volna.”⁹

A koalíciós szerződést április 27-én írta alá a Szerb Haladó Párt és a VMSZ. Igor Mirović, az Szerb Haladó Párt alelnöke az aláírást követő sajtótájékoztatón úgy fogalmazott, hogy a koalíciós megállapodás nem csak a két párt kapcsolatát fogja javítani, hanem lehetőséget teremt a szerbiai társadalom aktuális kérdéseinek megoldására is. A megállapodásban ugyanis meghatározták a kisebbségi jogok védelmét (többek között a nemzeti tanácsi törvény módosítását), a Vajdasághoz, az európai integrációhoz, infrastrukturális beruházásokhoz, uniós támogatások lehívásához, egészségügyhöz, valamint a földpolitikához kapcsolódó kérdéseket, nem mellesleg pedig a szerb-magyar történelmi megbékélés kérdésköre is helyet kapott a szerződésben.¹⁰

Pásztor István sikerként könyvelte el a koalíciós megállapodást, hiszen, mint mondta, mindazon kérdéseket sikerült belefoglalni, amelyek a VMSZ választási programjában szerepeltek. Pásztor szerint ezzel az eredménnyel a VMSZ „túllépte saját árnyékát, és mások számára is példaként szolgálhat”.¹¹ A kormányban a VMSZ a mezőgazdasági, a szociális ügyekkel foglalkozó, az egészségügyi, az idegenforgalmi, illetve az infrastrukturális tárca államtitkári posztjait kapta meg, emellett pedig a miniszterelnök szűk szakmai stábjába is delegál egy tagot. A párt 6 parlamenti képviselője közül ketten alelnöki posztot töltenek be parlamenti bizottságokban (európai integrációs bizottságban, mezőgazdasági bizottság), továbbá az alkotmányügyi, az igazságügyi, a munkaügyi, az emberi- és kisebbségjogi, a pénzügyi és az oktatásügyi bizottságban is képviselteti magát a VMSZ. Szintén fontos eredmény az is, hogy az Európa Tanács parlamentáris közgyűlése szerbiai delegációjának is tagja lett egy VMSZ-es képviselő.

⁹ Új kormánya van Szerbiának. *Vajdaság Ma*, 2014. április 27. <http://www.vajma.info/cikk/szerbia/20385/Uj-kormanya-van-Szerbianak.html>; letöltve: 2014. június 22.

¹⁰ Ibid.

¹¹ A VMSZ és az SNS aláírta a koalíciós megállapodást. *Vajdaság Ma*, 2014. április 27. <http://www.vajma.info/cikk/szerbia/20382/A-VMSZ-es-az-SNS-alairta-a-koalicio-s-megallapodast.html>; letöltve: 2014. június 22.

Az új szerb kormány miniszterelnöke a Szerb Haladó Párt vezetője, Aleksandar Vučić, a kormányfő helyettese pedig az előző szerb kormány szocialista miniszterelnöke, Ivica Dačić lett, aki egyben a külügyminiszeri posztot is betölti. Az új szerb kormánynak összesen 16 tárcavezetője, illetve két tárca nélküli minisztere van, és a Szerb Haladó Párt, valamint a Szerbiai Szocialista Párt mellett párton kívüli szakemberek is helyet kaptak benne. Vučić szerint a kormány három legfontosabb feladata a gazdaság reformja, a magánszektor fejlesztése és a költségvetés helyzetének rendezése, de emellett természetesen a januárban megkezdett európai uniós csatlakozási folyamat is kiemelt szerepet fog kapni.

Az új parlament és kormány megalakulása óta eltelt idő alatt már több, a vajdasági magyarság szempontjából fontos előrelépés történt, ami alapján jogosan feltételezhetjük, hogy a hatalmi többséghez való csatlakozás helyes döntés volt a VMSZ részéről. A nemzeti tanácsokról rendelkező törvény módosítását az első intézkedések között fogadták el, ami egyrészt jelzésértékű, hiszen arról tanúskodik, hogy a Szerb Haladó Párt komolyan veszi a VMSZ-szel kötött koalíciós megállapodást, másrészt gyakorlati jelentősége is fontos, hiszen 2014-ben jár le a nemzeti tanácsok négy éves mandátuma, így a választások kiírásához is szükség volt a törvény módosítására. Megjegyzendő, hogy a törvénynek ez a módosítása csak technikai jellegű kérdéseket érintett a korábban alkotmányellenesnek nyilvánított pontok közül (főként a tanácsok megválasztására vonatkozó bekezdéseket), a nemzeti tanácsi hatásköröket érintő rendelkezések módosítását külön fogja tárgyalni a parlament.

Hasonlóan gyorsan elfogadta a parlament Vajdaság tartomány új statútumát, amire szintén azért volt szükség, mert korábban az alkotmánybíróság ennek a dokumentumnak is számos szakaszát alkotmányellenesnek nyilvánította. A statútum módosítására fél évet adott a bírói testület, mivel ha azonnal hatályon kívül helyezték volna, akkor – számos jogszabály „egymásra utaltsága” miatt – jogi űr keletkezhetett volna a szerb jogrendszerben. A statútum módosításában nem volt nagy mozgáster a tartományi parlamentben erre a célra létrejött munkacsoportnak, hiszen az alkotmánybíróság ítéletét kellett követnie a vitatott kérdésekben. Ennek megfelelően az új statútumban Újvidéket nem Vajdaság fővárosának, hanem adminisztratív központjának hívják, és a tartományi kormány

neve is módosult Végrehajtó Tanácsra. A módosítás érinti még a tartomány szimbólumait, valamint törlésre került a preambulum, azért, mert a státútum a törvénytől alacsonyabb rendű jogszabálynak számít.¹² (Hozzá kell tenni, hogy Vajdaság autonómiájának ügye elsősorban nem magyar kisebbségi kérdés, hiszen a térséget legnagyobb arányban szerbek lakják, míg a magyarság csak kb. 13%-át adja a tartomány lakosságának, tehát a Belgrád-Újvidék „küzdelmek” az autonómia kérdéseink inkább a vajdasági szerbek és az ország többi részén élő szerbek relációjában értelmezendők. Ennek ellenére Vajdaság autonómiája fontos a magyar kisebbség szempontjából is, egyrészt mivel a legnagyobb nemzeti kisebbségként megkerülhetetlen politikai erőt képviselnek a tartományban, másrészt pedig számos kisebbségi jog érvényesülése (pl. hivatalos nyelvhasználat, oktatás, stb.) nagyban függ a tartomány autonómiájától.) Mind a vajdasági státútumot, mind a nemzeti tanácsi törvényt az új belgrádi parlament azonnal és nagy szavazattöbbséggel fogadta el, ami annak fényében, hogy első elfogadásukkor (2008 és 2009) az akkori parlament mennyire vonatkozott jóváhagyni a törvényeket, szintén fontos üzenetnek tekinthető.¹³

Magyar szempontból még egy olyan intézkedés várat magára, amely szimbolikus és jogi értelemben is kiemelt jelentőséggel bír: egy olyan kormányrendelet megalkotása, amely eltörli a csúrogi, mozsori és zsbalyai magyarok kollektív bűnösségére vonatkozó katonai közigazgatási határozatot. A szerb parlament ugyan 2013-ban elítélte a vajdasági magyarokat ért második világháborús atrocitásokat, azonban a kollektív bűnösségről szóló, 70 évvel ezelőtti határozat jelenleg is érvényben van. Pásztor István 2014 májusában úgy nyilatkozott egy budapesti konferencián,¹⁴ hogy a kormányrendelet megszületése már csak hetek kér-

¹² Nagy Orsolya: A koalíciót megkötötték, de a Vajdaság státútuma még kérdéses. *Kitekintő*, 2014. április 30. http://kitekinto.hu/europa/2014/04/30/a_koaliciot_megkotottek_de_a_vajdasag_statutuma_meg_kerdeses/#.U6ahKZR_vHk; letöltve: 2014. június 22.

¹³ Virág Árpád: Bonyolult stratégiák és egyszerű életproblémák. *Magyar Szó*, 2014. június 14. http://www.magyarso.com/hu/2370/kozelet_politika/112507/Bonyolult-strat%C3%A9gi%C3%A1k-%C3%A9s-egyszer%C5%B1-%C3%A9letprobl%C3%A9m%C3%A1k.htm; letöltve: 2014. június 22.

¹⁴ Magyar-szerb kapcsolatok a kibontakozás jegyében. Magyar Külügyi Intézet, 2014. május 5.

dése, és a Szerb Haladó Párt valóban elkötelezett a határozat semmissé tételében. Ennek ellenére a kormányhatározat még nem született meg, így a szerb kormány továbbra is adós ezzel az intézkedéssel.

Az előrehozott köztársasági választásokat követően rögtön felmerült a kérdés, hogy a Vajdaságban is szükség van-e előrehozott választásokra. 2012-ben a tartományi választásokon a Demokrata Párt győzött, a kormányzásban a demokratákkal részt vesz a VMSZ és a Vajdaság Szociáldemokrata Liga is. A tartományi parlament elnöke, Pásztor István a márciusi választások után úgy nyilatkozott,¹⁵ hogy szerinte nem indokolt a választások kiírása a tartományban, mert a vajdasági tartományi kormánykoalíció stabil, és az a tény, hogy köztársasági szinten a VMSZ a Szerb Haladó Párt partnere a kormányban, nem indokolja, hogy a magyar párt felmondja együttműködését a Demokrata Párttal a tartományi kormányban. Azóta viszont a Demokrata Párt soraiból többen kiváltak, így a kormányzás stabilitása, ha nem is megszűnt, de kétségtelenül elkezdett inogni. Emellett a Szerb Haladó Párt egyértelművé tette, hogy a tartományban is szükség van hatalomváltásra, mert a márciusi parlamenti választás eredménye megmutatta, hogy a jelenlegi tartományi vezetés elvesztette legitimitását. Legutóbbi hírek szerint a haladók először átalakítanák a tartományi kormányt, azután pedig – még 2014 folyamán – sort kerítenének az előrehozott tartományi választásokra is.¹⁶ Akárhogyan alakul a későbbiekben a tartományi hatalom, a VMSZ jó eséllyel részt vesz majd a kormányzásban. A magyar párt számára kétségtelenül a Pásztor István pártelnök által gyakran emlegetett „egységkormány” lenne a lehető legszerencsésebb forgatókönyv,¹⁷ amivel egyrészt megoldódna a jelenlegi

¹⁵ Nagy Orsolya: A koalíciót megkötötték, de a Vajdaság státútuma még kérdéses. *Kitekintő*, 2014. április 30. http://kitekinto.hu/europa/2014/04/30/a_koaliciot_megkotottek_de_a_vajdasag_statutuma_meg_kerdeses/#.U6ahKZR_vHk; letöltve: 2014. június 22.

¹⁶ Az év végéig előrehozott választások Vajdaságban. *RTV Szerbia* 2014. június 9. http://www.rtv.rs/hu/vajdas%C3%A1g/az-%C3%A9v-v%C3%A9g%C3%A9ig-el%C5%91-rehozott-v%C3%A1laszt%C3%A1sok-vajdas%C3%A1gban_493586.html; letöltve: 2014. június 22.

¹⁷ Pásztor: Vajdaság esetében a nemzeti egységkormány a megoldás. *Vajdaság Ma*, 2014. június 11. <http://www.vajma.info/cikk/vajdasag/17293/Pasztor-Vajdasag-esetenben-a-nemzeti-egységkormány-a-megoldas.html>; letöltve: 2014. június 22.

koalíció belső válsága, másrészt a hatalom részesévé válna az országot vezető Szerb Haladó Párt, ami a központi kormányzattal való alkufolyamatokra minden bizonnyal pozitív hatást gyakorolna.

A 2014-es előrehozott parlamenti választások a szerbiai magyar kisebbség számára több szempontból is kedvezően alakultak. A választásokon elsőprő győzelmet arató Szerb Haladó Párttal a Vajdasági Magyar Szövetség már a 2012-2014 közötti ciklusban megalapozta a jó partnerséget, amelynek egyik fő (és szimbolikus) eredménye a szerb-magyar megbékélési folyamatban bekövetkezett áttörés volt. A 2014. márciusi választásokat követően a VMSZ a Szerb Haladó Párt koalíciós partnere lett, és a kormány megalakulása óta eltelt rövid időszak tapasztalatai alapján egyértelműen úgy tűnik, hogy a kormányzás valóban a koalíciós szerződésbe foglalt magyar érdekek figyelembevételével történik, vagyis a VMSZ kormányzati szerepvállalása konkrét hasznokkal jár a helyi magyar közösségnek. Ennek alapján pedig joggal remélhetjük, hogy azok a pozitív tendenciák, amelyek szerb-magyar kapcsolatok javítása terén és a magyar kisebbség jogainak megerősítése terén az elmúlt években jelentkeztek, az új szerb kormány regnálása alatt is folytatódni fognak. Emellett a választások másik fontos eredménye volt a VMSZ országos szintű megerősödése. Az, hogy a magyar pártra leadott szavazatok száma jóval felülmúlta az elmúlt közel két évtized választási eredményeit, nem csak a VMSZ-es parlamenti mandátumok számának gyarapodása miatt fontos. A szerbiai magyarság a délszláv háborúk miatt nem csak lélekszámában fogyatkozott meg; a háborús évek és a miloševići éra a közösség jövőképe, mentális állapotára is rendkívül rossz hatást gyakorolt. Éppen ezért a VMSZ jó eredménye, egyre inkább erősödő politikai ereje és a magyar kisebbség jogainak bebetonozásáért végzett tevékenysége különösen fontos ahhoz, hogy a közösség visszanyerje önbecsülését és – minden értelemben – gyarapodásnak indulhasson. Ebben a folyamatban a javuló szerb-magyar viszonyoknak is kiemelt szerepe van, és az a tény, hogy Szerbia uniós integrációjának Magyarország az egyik legelkötelezettebb támogatója, szintén erősítheti a vajdasági magyarság pozícióját a szerb politikumon belül.

Rákóczi Krisztián

Államfőválasztás Szlovákiában magyar jelölttel és civil győztesrel

A hagyományos politikai elit vereségét hozta Szlovákia történetének negyedik közvetlen államfőválasztása, melynek két fordulóját mérsékelt választói aktivitás kísérte. A választásokon győztes, pártunkívüli Andrej Kiska a politikából kiábrándultakat megszólítva és maga mögé állítva aratott győzelmet az esélyesebbnek tartott Robert Fico kormányfővel szemben. Történelmi jelentőséggel bírt, hogy Bárdos Gyula személyében első alkalommal volt magyar induló a köztársaságielnök-választáson, ezzel a magyar közösséget érintő kérdések először tudtak megjelenni az államfőválasztási kampányban.

Szlovákiában az első közvetlen köztársaságielnök-választásra 1999-ben került sor. A kialakított szabályozás szerint az a jelölt válik köztársasági elnökké, aki az első fordulóban megszerzi az összes választásra jogosult polgár szavazatainak több mint felét. Ha ilyen jelölt nincs, akkor az első két legtöbb szavazatot kapott jelölt jut tovább a választás második körébe, ahol a legtöbb szavazatot szerző győz. Elnökjelölt lehet minden választásra jogosult szlovák állampolgár, aki vagy 15 parlamenti képviselő támogatását, vagy 15 000 választásra jogosult állampolgár támogató aláírását megszerezte, és ezt petíciós íven bizonyítani tudja. A választás legnagyobb tétje 1999-ben az volt, hogy az 1998-as parlamenti választások során az SDKÚ által életre hívott Mečiar-ellenes koalíciónak sikerül-e ismét sikeresen fellépnie Vladimír Mečiarral, a Demokratikus Szlovákiáért Mozgalom (HZDS) vezetőjével szemben, megakadályozva államfővé történő választását. A választás második fordulójába Mečiar, és az akkori jobboldali kormánypártok által támogatott kassai főpolgármester, Rudolf Schuster jutottak tovább. Az elnökválasztás győztese végül Schuster lett, aki a szavazatok 57 százalékát szerezte meg.¹

¹ A részletes eredményeket lásd a Szlovák Statisztikai Hivatal 1999-es államfőválasztás eredményeiről szóló oldalán: <http://volby.statistics.sk/prez/prez1999/>